

2. Лаврінченко Л.І. Школа для кожного(окремі аспекти інклюзивної): навчально- методичний посібник для керівників закладів освіти учителів та вихователів ЗДО ГПД , шкіл – інтернатів, методистів [Текст]. Чернігів: Чернігівський національний технологічний університет (ЧНТУ), 2017. 168с.

3. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта:навчальний посібник. Київ.: ТОВ «Агентство Україна»,2019. 300 с.

4. Путівник для батьків, дітей з особливими освітніми потребами: Навчальний методичний посібник у книгах[Текст] /За ред.. Колупаєвої А.А.-К.:ТОВ ВПУ «Літопис –ХХ». 2010. 363 с. (Серія «Інклюзивна освіта»)

5. Спеціальна педагогіка: понятійно-термінологічний словник/ [Ред-упоряд. В.І. Бондарь]. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.

6. Хохліна О. Корекційно-розвивальна робота в системі загальної освіти [Текст]. *Дефектологія*. 2000. №2. С. 11-16

Гладких А.В.,

учитель початкових класів,

Маріупольська загальноосвітня школа № 18,

Воронкова Л.В.,

учитель початкових класів,

Маріупольська загальноосвітня школа № 18,

Нетреба М.М.,

к. філол. наук, доцент кафедри педагогіки та освіти,

Маріупольський державний університет

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ В ШКОЛІ – ВИМОГА ЧАСУ

Інклюзивна освіта в Маріупольській загальноосвітній школі I-III ступенів №18 Маріупольської міської ради Донецької області впроваджується упродовж 3 років.

Формування інклюзивного освітнього середовища – один із пріоритетних завдань сучасної української освіти, й зокрема Нової української школи.

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, яка базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу. Інклюзивна освіта – це процес розвитку загальної освіти, при якому доступність освіти гарантується кожному у питанні пристосування до потреб всіх дітей, чим забезпечується доступ до освіти дітей з особливими потребами [1].

Кожна людина має право на одержання освіти, незалежно від стану здоров'я та особливих потреб, наявності фізичних чи інтелектуальних особливостей.

Цей принцип, що відбитий у низці міжнародних документів, покладений в основу організації інклюзивного навчання дітей з особливими потребами, котре впроваджується в Україні з метою реалізації їхнього права вибору закладу освіти та форми навчання за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов.

Аналіз факторів розвитку сучасного суспільства спонукає до роздумів про роль у цьому суспільстві дітей, які мають особливості психофізичного

розвитку, тобто тих, які випадають із стереотипного уявлення більшості громадян щодо аспектів розвитку дитини.

Конвенція ООН про права дитини як міжнародно-правовий документ автоматично висуває вимоги до кожної держави щодо приведення національного законодавства у відповідність із цією «всесвітньою конституцією прав дитини». Наша держава на цьому шляху робить свої прогресивні кроки. За останні роки набуває інтенсивного розвитку державна підтримка дітей з особливостями психофізичного розвитку, сприяння втіленню прогресивних ідей у практику [5].

Однією із форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є нова, але визнана в багатьох країнах світу інклюзивна форма освіти, яка забезпечує безумовне право кожної дитини навчатися в загальноосвітньому закладі за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов. В Україні модель інклюзивної освіти почала набувати значення спочатку за ініціативи громадських організацій. У 2001–2007 рр. МОН експериментально впроваджував проект «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». Саме тоді почався дієвий пошук відповіді на питання, як інтегрувати дітей з особливими потребами до загального освітнього процесу.

Другим етапом експерименту був українсько-канадський проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні», який тривав з 2008-го по 2012 роки. Задля підтримки інклюзивної освіти в Україні була створена «Мережа на підтримку інклюзії. Школа – для всіх». Мережа об'єднала громадські організації, батьківські групи, навчальні заклади та інші інституції, що зацікавлені в просуванні інклюзивної політики та інклюзивного навчання в Україні на всіх рівнях суспільства [4].

Важливим здобутком став «Індекс інклюзії» – добірка практичних матеріалів на допомогу в плануванні дій зі створення та розвитку в навчальних закладах інклюзивного навчального середовища для всіх учасників навчального процесу. Сьогодні «Індекс інклюзії» перекладений на 32 мови та використовується в багатьох країнах світу.

У грудні 2015 року Україна ратифікувала основні міжнародні документи у сфері забезпечення прав дітей згідно зі світовими стандартами освіти, соціального захисту та охорони здоров'я. Перед усім йдеться про статтю 24 Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, в якій визначено обов'язок держави щодо реалізації інклюзивної моделі освіти, тобто створення такого предметно-просторового спеціального середовища, яке б дало змогу всім дітям бути однаково рівними учасниками навчального процесу в єдиному освітньому просторі відповідно до їхніх особливостей, потреб та можливостей [4; с. 55].

5 липня 2017 року Президент України дав зелене світло такому навчанню в нашій державі, підписавши ухвалений 23 травня цього ж року закон «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» [5].

Місто Маріуполь успішно розвиває інклюзивно-освітній простір. Так, на базі Маріупольської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 18, починаючи з 2019 року функціонують інклюзивні класи, яких на сьогодні 6 і в них навчаються 11 учнів з особливими потребами. Учні розподіляються за наступними нозологіями: тяжкі порушення мовлення (1 учень), затримка психічного розвитку (2 учні), порушення опорно-рухового апарату (1 учень), тяжкі порушення мови у поєднанні з порушенням опорно-рухового апарату (1 учень), порушення інтелектуального розвитку (4 учні), розлади аутичного спектру (2 учні). У школі №18 дітям з особливими освітніми потребами у класах з інклюзивним навчанням освітні послуги надаються із застосуванням особистісно-орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. Задоволення освітніх і соціальних потреб цих учнів, а також їх психолого-педагогічний супровід здійснюється асистентами вчителів, асистентом дитини, що працюють у цих класах, практичним психологом школи, вчителем-логопедом, вчителем-дефектологом, вчителем-реабілітологом. Ці працівники супроводжують учнів під час освітнього процесу. Крім того, відповідно до особливостей інтелектуального розвитку учнів у закладі розробляється індивідуальний навчальний план та індивідуальна навчальна програма.

Навчання дітей в інклюзивних класах здійснюється за навчальними планами, програмами, підручниками, посібниками, рекомендованими Міністерством освіти і науки України. Освітній процес в інклюзивних класах має корекційно-реабілітаційну спрямованість, діти отримують спеціальну допомогу безпосередньо у школі. Інклюзивні класи облаштовано проектором, екраном, комп'ютером та системою відтворення аудіофайлів, функціонують сучасні кабінети практичного психолога та логопедичний кабінет, спортивна та актові зали. У 2021 році у закладі створена ресурсна кімната, яка здатна задовольнити освітні, емоційні, психофізіологічні потреби дітей. Вона складається з чотирьох зон: навчальної, ігрової, соціально-побутової та зони відпочинку. Кімната обладнана столами трансформерами, столами для навчання, мультимедіа, шафами, фліп-чартами, сенсорними іграшками, м'якими та безкаркасними меблями: крісла-мішки, пуфи.

Освітній заклад співпрацює з інклюзивно-ресурсними центрами міста. Спеціалісти ІРЦ надають рекомендації щодо організації інклюзивного навчання дітей, особливостей роботи з ними.

Співпраця з працівниками центру розвитку та підтримки дітей з особливостями розвитку «АВА звичайне диво» (м. Маріуполь), які супроводжують дитину в якості асистента учня, допомагає їй швидше адаптуватися до нових умов. Терапісти центру надають корисні поради педагогам школи в організації навчання та комунікації дітей з особливостями розвитку та інших учасників освітнього процесу.

Діти з особливими освітніми потребами залучаються до активного життя й різноманітних форм діяльності у суспільстві: до відвідування групи подовженого дня, позакласної та позашкільної роботи з урахуванням їх інтересів, нахилів, здібностей, побажань, віку, індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності та стану здоров'я. Окрім звичайного

освітнього процесу учні охоплені гуртковою роботою. Функціонують наступні гуртки: новогрецької мови, естрадно-спортивного танцю (колектив «Формула»), секція «Таеквон-До», гурток декоративно-прикладної творчості «Асорті», секція черлідінгу СК «Астерія».

Коли діти з особливими освітніми потребами навчаються разом дітьми без обмежень, у всіх них є рівні можливості досягти успіху. При цьому оцінюються конкретні досягнення дітей, незалежно від їх інтелектуального, фізичного, соціального та емоційного стану.

Батьки дітей з особливими освітніми потребами переконані, що найсприятливішими умовами для виховання й навчання їхніх дітей є звичайні школи, де вони можуть успішно покращувати свої вміння та навички, товаришувати з ровесниками та почуватися в безпеці.

Напрацьований досвід закладу освіти показує, що діти з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах, стали прихильніше ставитися до оточуючих, зріс їх інтерес до навчальної діяльності та спілкування, з'явилася мотивація до самоконтролю, стали частіше виявлятися почуття гордості за себе та продукт власної діяльності. Найбільш позитивно вплинуло залучення на соціально-емоційну сферу дітей з особливими освітніми потребами, розвиток їхньої творчості та фізичний розвиток.

Модель функціонування інклюзивного простору у закладі чітко структурована та поєднує в собі освітній, методичний та психолого-педагогічний супровід учнів з особливими потребами. Робота колективу здійснюється у декількох напрямках, зокрема у діагностичному, консультаційному, корекційно-розвивальному, просвітницькому та організаційно-методичному. Закладом розроблено схеми аналізу занять, розклад занять з вчителем-логопедом та практичним психологом, методичні рекомендації щодо проведення занять, індивідуальна програма розвитку кожного учня. Педагоги та спеціалісти закладу зазначають, що відбулися позитивні зміни в розвитку навчальних умінь і навичок, мистецькому та творчому самовираженню дітей з особливими потребами. Кожна дитина за період навчання в інклюзивному класі, неодноразово пережила відчуття своєї значущості. Наприклад, результати періодично використовуваної методики «Соціометрія» (за Джекобом Морено) свідчать, що в інклюзивних класах немає ізольованих учнів, тобто діти з особливими потребами сприймаються іншими учнями класу, як рівноправні члени класного колективу. Клас має декілька сформованих мікрогруп. Утворення мікрогруп може сприяти також і дестабілізації групової динаміки. Тому подальша робота практичного психолога спрямовується на підвищення рівня згуртованості колективу та зменшення прояву негативного лідерства.

На прикладі окремо взятої школи нашого району можемо спостерігати, що процеси інтеграції дітей з особливими потребами в закладі освіти набувають значного поширення і стають успішними за умови зміни ставлення в суспільстві до цих дітей та до ідеї інклюзії, покращення матеріального забезпечення системи освіти, здійснення необхідної фахової підготовки педагогів і просвітницької роботи серед батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Порядок організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти: затв. Постановою Каб. Міністрів України, від 15 вересня. 2021р. №957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 25.10.2022)
2. Базові цінності та переваги інклюзивної освіти. URL: <http://osnova.com.ua/news/1354> (дата звернення 25.10.2022)
3. Данілавіч Еяна. Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018. № 3. С. 7-19.
4. Колупаєва А. А. Відсегрегації до інклюзії. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*. Вип. 6. Київ: Науковий світ, 2005. С. 52-56.
5. Основи інклюзивної освіти в Новій українській школі. Інклюзивне навчання: рівні можливості для кожного. URL: <http://zakinppo.org.ua/centri/oblasnij-resursnijcentr-z-pidtrimki-inkluzivnoi-osviti/5030-osnovi-inkluzivnoi-osviti-v-novij-ukrainskijshkoli-inkluzivne-navchannja-rivnimozhливosti-dlja-kozhnogo> (дата звернення 25.10.2022).
6. Воевутко Н. Ю. Сучасні тенденції модернізації професійної підготовки вчителів в Україні. URL: http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/voyevutko_n_yu_current_trends_of_modernizati_on_of_teacher_training_in_ukraine.pdf
7. Задорожна-Княгницька Л.В., Цибулько О.С., Нетреба М.М. Інклюзивна освіта як практичний концепт соціальної справедливості. *Педагогічні науки. Науковий журнал // Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*. Полтава. 2021. 77. С. 48-52.

Горпинич О.І.,

головний спеціаліст відділу освіти, молоді та спорту,
Гуляйпільська міська рада

Кушніренко І.К.,

письменник, краєзнавець,
м. Гуляйполе, Запорізька обл.

ВІД ІДЕЙ М.О. КОРФА ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Сучасна українська школа має багато викликів, ставить багато завдань, але й пропонує ефективні шляхи покращення якості освітнього процесу. Одним із революційних досягнень сучасної освіти вважаємо впровадження Нової української школи, що розпочалося 5 років назад та вже має гарні результати.

Ще однією дуже важливою новацією сучасної освіти є інклюзивне навчання. Саме воно є яскравою ознакою сучасної освіти, яка має бути доступною для будь-якої дитини. А сама суть Нової української школи тісно пов'язана з ідеєю інклюзивності освіти.

Слід зазначити, що ще наш видатний земляк барон М.О. Корф вважав, що школа повинна бути доступною для всіх дітей: і багатих, і бідних; для хлопчиків і дівчаток; і в місті, і в селі [5; с. 200].

Нова українська школа покликана задовольнити попит на освіту будь-якої дитини, саме тому вона у своїй суті вже є інклюзивною.